

UUSI TEKNOLOGIA, UUDENLAISET TYÖ- ELÄMÄN SUHTEET

*Hyman, Richard & Streeck, Wolfgang (eds.):
New technology and industrial
relations. Basil Blackwell,
Oxford 1988, 309 s.*

Teos on sarjassa yksi monista, joiden otsakkeena on uusi teknologia ja jotakin. Kirjoittajajoukko on kuitenkin tällä kertaa työn- ja organisaatiososiologisesti huomattavan maineikas ja monikansallinen. Teos käsittää 18 artikkelia ja perustuu Warwick-instituutin v.1986 järjestämän seminaarin papereille. Pohjoismaista mukana

ovat Norja, Tanska ja Suomi (Koistinen & Lilja). Kerrankin: Missä Ruotsi?

Artikkeleista lyö läpi vahvasti kansallisten piirteiden tärkeä merkitys tarkasteltaessa teknologisen muutoksen, työorganisaatorakenteiden, markkinadynamiikan ja työmarkkinainstituutioiden välistä suhdetta. Tämä teema nousee esiin myös Koistisella ja Liljalla. He luonnehtivat suomalaista rationalisointimallia ay-liikkeen näkökulmasta »konsensuaaliseksi sopeutumiseksi» ilman perustavaa laatua olevia vastakkainasetteluja kysymyksestä rationalisointien tarpeellisuudesta yritysten kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Artikkelit lisää tietoa täyttäen kahta tutkimuksellista aukkoa: tietoa ulkomailla Suomen rationalisointipolitiikasta ja Suomen rationalisointipolitiikan erityispiirteistä suhteessa yleisiin

uusfordistamistendensseihin. Varsin mielenkiintoinen on heidän tulkintansa siitä, kuinka on selitettävissä »konsensuaalisen sopeutumisen» malli ja samanaikaisesti kansainvälisesti verrattuna poikkeuksellisen suuri lakkoaktiivisuus Suomessa.

Vahinko, että toimittajat (Hyman & Streeck) ovat johdannossa tulkinneet ilmeisen väärin artikkelia. He väittävät, että paperiteollisuus on ollut suomalaisen rationalisointipolitiikan »musta lammis» ja »perinteisesti osoittanut epätavallisen suurta militanttisuutta» (s. 14) verrattuna esim. metalliteollisuuteen. Tällaista eivät väitä Koistinen ja Lilja mutta heidän hieman omituisen tuntuinen viittauksensa Kerrin ja Siegelin tunnettuun »isoloidun massan» hypoteesiin (s. 268) saattaa ulkopuolisille synnyttää virheellisen kuvan. Näin lienee käy-

nyt?

Toinen keskeinen teema on yritysstrategisten valintojen problematiikka uusfordistamispyrkimyksissä. Varsinkin Negrelli on tehnyt mielenkiintoisen tunteisen jaotellun uusista yritysstrategisen sääntelyn muodoista. Hän ei toisaalta pysty rakentamaan kattavaa selitystä sille, kuinka työmarkkinoiden erilaiset rakenteelliset piirteet voisivat myötävaikuttaa erilaisten strategioiden valintaan. Sen sijaan hän toteaa vain, että »teollisten suhteiden historiallinen spesifisyys yrityksessä on nousemassa yhä tärkeämmäksi kuin omistus-tyyppi, tuotantosektori tai kansallinen perinne» (s. 98). Negrelli ennustaaakin polarisaatiota kahteen suuntaan: ay-liikettä syrjäyttävään uuspluralistiseen ja ay-liikettä yrityksen päätöksentekojärjestelmään integroivaan osallistavaan strategiaan.

Joka tapauksessa uusfordististen rationalisointien voidaan olettaa lisäävän painetta kansallisen tason sääntelyn osittaiseen purkamiseen. Tärkeäksi kysymykseksi nouseekin, mikä tulee olemaan yritysten liikkumavara tulevaisuudessa ja kuinka pitkälti ne voivat toiminnallisesti irtautua kansallisen tai ylipäättään alueellisen tason rajoitteistaan. Yritysten kansainvälistyminen ja Euroopan yhdentyminen luovat uusia kytkentöjä, jotka voivat tehdä esim. puhumisen »Suomen rationalisointipolitiikan mallista» tai »suomalaisen metsä-

teollisuuden rationalisointipolitiikan mallista» täysin sisältöä vaila oleviksi käsitteiksi. Tältä osin hololistista otetta soveltava sosiologinen ja hallintotieteellinen tutkimus saattaa joutua merkittävien käsitteellisten uudelleenarviointien eteen kuten Negrellin artikkeli implikoi.

Kolmas keskeinen teema (erit. Sorge & Streeck, Hyman, Wood) on fordismien ja joustavan erikoistumisen välisen vastakkainasettelun problematisointi lähtökohdiltaan liian yksinkertaisena niin yritysstrategioiden kuin työn organisointitapojen kannalta. Metodologisesti pääsevät kritiikissään pisimmälle Sorge ja Streeck, jotka yrittävät samalla rakentaa teoreettista viitekehystä kuvaamaan teollisten suhteiden ja teknologisen muutoksenvälisestä interaktiivista suhdetta. Rajuimmin Piorea ja Sabelia vastaa hyökkää Hyman, joka leimaa käsitykseni mukaan koko joustavan erikoistumisen teesin lähinnä myytinomaiseksi harhakäsitykseksi. Wood sen sijaan pystyy empiirisesti (USA:n autoteollisuus) osuvin havainnon osoittamaan uusiin uusfordistamisstrategioihin sisältyviä ristiriitaisuuksia.

USA:n autoteollisuuden uusimmat strategiat (Saturn, NUMMI, After Japan) osoittavat, että kokonaistyön muutosten arvioinnin kannalta tulee yhä tärkeämmäksi päästä käsiksi yritysten keskinäisen vuorovaikutuksen dynamiikkaan ja sitä strukturoiviin verkos-

toihin yritysten välillä. Yrityksen asemalla näissä verkostoissa voi olla olennaisen tärkeä merkitys rationalisointien työpoliittisten (ja aluepoliittisten!) seurausten arvioinnin kannalta. On varottava tekevästä yleistyksiä työvoiman käytön ja työelämän laadun muutosnäköymistä vain verkostojen joidenkin ydinyritysten kehityksen perusteella. Tämä vaara on selvästi monissa analyyseissä (kuten joustavan erikoistumisen teesi) ja tätä kautta saatetaan päätyä hyvinkin virheellisiin yhteiskuntapoliittisiin johtopäätöksiin.

Teos on kokonaisuutena kohtuullisen hyvä läpileikkaus keskustelusta, jota käydään uuden teknologian, työorganisaattorien muutosten ja työelämän suhteiden problematiikan ympärillä. Julkisen sektorin problematiikka teoksesta kuitenkin puuttuu. Samoin valokaulusalojen ja naispalkansaajien spesifejä ongelmia käsitellään oikeastaan vain yhdessä artikkelissa (MacInnes: pankkitoiminta). Tältä osin kirjoittajat liikkuvat siis kovin perinteisissä, teollisissa ja miehissä ympyröissä. Olisi kuitenkin kiinnostavaa tietää enemmän uusfordistamisstrategioiden merkityksestä myös sosiaaliseen sukupuoleen yhteydessä olevien organisaattorien rakenteiden purkamiseksi. Sisältyykö niihin tältä osin myös emansipatorista ainesta? Tästä tämä kirja ei lukijoilleen kerro. Paljosta muusta kylläkin.

Tuomo Alasoini